

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УЗГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-наукової програми
«Медицина»

професор Г. Кайдашев

Гарант освітньо-наукової програми
«Стоматологія»

професор І. Ігаченко

Гарант освітньо-наукової програми
«Педіатрія»

професор В. Похилько

Гарант освітньо-наукової програми
«Громадське здоров'я»

професор І. Голованова

Гарант освітньо-наукової програми
«Біологія»

професор С. Білаш

Заслухано на засіданні Вченої ради
ПДМУ

«16» червня 2024 року,

протокол № 9

Секретар Вченої ради

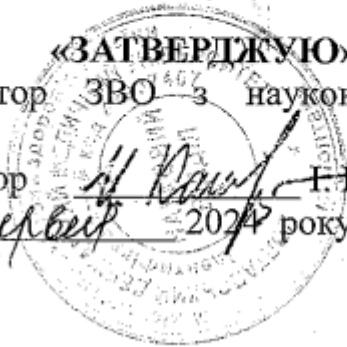
доцент В. Філатова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор ЗВО з наукової роботи
ПДМУ

професор Г. Кайдашев

«16» червня 2024 року

СИЛАБУС

освітнього компонента

Молекулярна біологія

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які
навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина»,
«Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія»

	<h2>СИЛАБУС</h2> <p>освітнього компонента</p> <h3><u>Молекулярна біологія</u></h3>
Освітньо-наукові програми	<p>«Медицина» (режим доступу: https://science.pdmu.edu.ua/storage/postgraduate_studies_admission_speciality_medicine/files/diy3L6Cm9GJDkRwjkgirI9CWuClKjQKmdqVzmkBZ.pdf), «Стоматологія» (режим доступу: https://science.pdmu.edu.ua/storage/postgraduate_studies_admission_speciality_dentistry/files/Ocz2XQUI62aPJh10JR2WoxVkc1YcdyArHIUh5dKU.pdf), «Педіатрія» (режим доступу: https://science.pdmu.edu.ua/storage/postgraduate_studies_admission_speciality_pediatrics/files/t3a0LrEniDiBzQe2CclgEtuqYIG9ZizoWaGaoTRf.pdf), «Громадське здоров'я» (режим доступу: https://science.pdmu.edu.ua/storage/postgraduate_studies_admission_speciality_public_health/files/8INlz4CrbX2OMkM96TJskyHqntkqOGVh4dw7dL98.pdf), «Біологія» (режим доступу: https://science.pdmu.edu.ua/storage/postgraduate_studies_admission_speciality_biology/files/DYJ7ecreHMYPqdv9nqbKmp8b53H8TniOfVRABsM5.pdf)</p>
Галузі знань	22 – Охорона здоров'я, 09 – Біологія
Спеціальності	222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія та біохімія
Курс	1
Семестр	2
Обсяг освітнього компонента, кредити ЄКТС/години	3 / 90
Мова викладання	Українська
Предмет вивчення	<p>Молекулярна біологія – розділ біологічних наук, присвячений з'ясуванню молекулярних механізмів біологічних процесів. Молекулярна біологія, в першу чергу, розглядає молекулярні механізми процесів передачі та реалізації спадкової інформації – загальних процесів, що відбуваються в усіх живих системах. Навчальна дисципліна «Молекулярна біологія» є складовою освітньо-наукових програм підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня, є базовою для засвоєння знань і вмінь зі спеціальних дисциплін у системі підготовки третього освітньо-наукового рівня, та є важливою складовою охорони здоров'я та реалізації соціальних</p>

	пріоритетів держави. Вивчення дисципліни повинно забезпечити якісну підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.
Мета	Формування знань з молекулярно-біологічних механізмів розвитку патологічних процесів в організмі людини та вищих тварин з метою з'ясування закономірностей виникнення та розвитку захворювань людини, розроблення новітніх методів молекулярної діагностики патологічних процесів, пошуку фізіологічно активних сполук і лікарських засобів, що коригують порушені метаболічні процеси.
Зв'язок з іншими освітніми компонентами	Освітній компонент «Молекулярна біологія» ґрунтується на знаннях з інших базових дисциплін, зокрема біоорганічної та біологічної хімії, гістології, цитології та ембріології, анатомії людини, патологічної морфології, фізіології та патофізіології, мікробіології, терапії, педіатрії, загальної хірургії, інфекційних хвороб, акушерства та гінекології, фармакології, й інтегрується з цими дисциплінами.
Форми навчання	Очна (денна, вечірня), заочна, поза аспірантурою.
Результати навчання	Освітній компонент забезпечує набуття таких компетентностей , як вміння пояснювати закономірності проявів життєдіяльності людського організму на молекулярно-біологічному та субклітинному рівнях, закономірності проявів життєдіяльності людського організму на молекулярно-біологічному та субклітинному рівнях; біологічну сутність і молекулярні механізми транскрипції, біосинтезу білка, реплікації ДНК, репарації та рекомбінації ДНК, рецепції та сигналізації у клітині; молекулярні механізми реалізації генетичної інформації в клітині, закономірності її регуляції у ссавців; значення процесів реплікації, рекомбінації та репарації ДНК в організмі людини в нормі та при патології; роль транскрипційних факторів у розвитку запалення, імунопатології, канцерогенезу; основні механізми порушень рецепції та внутрішньоклітинної сигналізації, некрозу, апоптозу, автофагії та з'ясувати роль цих процесів у розвитку патології. Здобувачі мають оволодіти вмінням застосовувати методи молекулярної біології для наукових досліджень у галузі «Охорона здоров'я» та біології; мати уявлення про сучасні тенденції та напрямки фундаментальних та прикладних досліджень у молекулярній біології та суміжних з нею науках.
Види занять	Лекційні та практичні заняття, самостійна робота, консультації.
Структура освітнього компонента	Освітній компонент складається із лекційних та семінарських занять, на яких будуть висвітлені питання молекулярної фізіології та патології біомембран, включаючи їх структуру, функції та білок-ліпідні взаємодії. Значна увага приділятиметься ролі мітохондрій в енергоутворенні та апоптозі, а також дослідженню механізмів розвитку мітохондріальних хвороб. Розглядатимуться джерела продукції активних форм кисню та нітрогену в клітині, їхній вплив на оксидативний та нітрозативний стреси. Особливе місце займуть механізми мембранного транспорту, функціонування іонних каналів та рецепторів, а також їх роль у розвитку патологічних процесів. Також будуть розглянуті молекулярні механізми пошкодження ядерного апарату клітини, включаючи процеси реплікації ДНК, регуляцію клітинного циклу та функціонування транскрипційних факторів. Окремо висвітлюватимуться сигнальні шляхи, пов'язані з апоптозом та автофагією, їхня роль у морфогенезі та патології.
Методи навчання	Проблемне навчання; дослідницьке навчання; лекція; бесіда; розповідь-пояснення; практичні роботи; самостійна робота під керівництвом викладача; самостійна домашня робота; опитування думок студентів;

	аналіз ситуацій, дискусії; дебати; мозковий штурм; робота в групах; заняття-ділова зустріч; заняття-навчальна конференція; проєктно-дослідницький метод; творчі роботи; онлайн дискусії; індивідуальне і групове консультування; відеозаписи лекцій і практичних занять; вікторини; бліц-опитування; спільна робота студентів і викладача з додатками, комп'ютерними програмами; спостереження і систематизація фактів; самостійне вивчення проблеми в науковій літературі; складання планів, конспектів.																										
Форми та методи оцінювання	Поточне, тематичне, семестрове оцінювання, підсумковий модульний контроль, залік.																										
Система оцінювання	Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.																										
	<i>Оцінювання за формами контролю:</i>																										
	Підсумковий контроль																										
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;">Залік</td> <td style="width: 35%;">Min. – 0 балів</td> <td style="width: 35%;">Max. – 200 балів</td> </tr> </table>	Залік	Min. – 0 балів	Max. – 200 балів																							
Залік	Min. – 0 балів	Max. – 200 балів																									
<p>Для здобувачів ступеня доктора філософії, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж <i>критично-розрахунковий мінімум (122 бали)</i> обов'язковим є <i>перескладання контролю</i>.</p> <p>При цьому, кількість балів:</p> <p>0-79 відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням компонента;</p> <p>80-118 відповідає оцінці «незадовільно»;</p> <p>122-128 відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);</p> <p>130-138 відповідає оцінці «задовільно»;</p> <p>140-158 відповідає оцінці «добре»;</p> <p>160-178 відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);</p> <p>180-200 відповідає оцінці «відмінно».</p> <p>Шкала відповідності:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2">За 200 – бальною шкалою</th> <th colspan="2">За чотирибальною шкалою</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>180-200</td> <td>5</td> <td>відмінно</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>160-178</td> <td rowspan="2">4</td> <td rowspan="2">добре</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>140-158</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>130-138</td> <td rowspan="2">3</td> <td rowspan="2">задовільно</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>122-128</td> </tr> <tr> <td>F_x</td> <td>80-118</td> <td rowspan="2">2</td> <td>не задовільно</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>0-79</td> <td>не задовільно (без права перездачі)</td> </tr> </tbody> </table>	За 200 – бальною шкалою		За чотирибальною шкалою		A	180-200	5	відмінно	B	160-178	4	добре	C	140-158	D	130-138	3	задовільно	E	122-128	F_x	80-118	2	не задовільно	F	0-79	не задовільно (без права перездачі)
За 200 – бальною шкалою		За чотирибальною шкалою																									
A	180-200	5	відмінно																								
B	160-178	4	добре																								
C	140-158																										
D	130-138	3	задовільно																								
E	122-128																										
F_x	80-118	2	не задовільно																								
F	0-79		не задовільно (без права перездачі)																								
Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <ol style="list-style-type: none"> David Clark, Nanette Pazdernik, Michelle McGehee. Molecular Biology. 3rd Edition. Academic Cell, 2018. 1006 p. Bruce Alberts, Alexander Johnson, Julian Lewis et al. Molecular Biology of the Cell 6th Edition. Garland Science, 2014. 1464 p. John Wilson, Tim Hunt. Molecular Biology of the Cell 6E - The Problems Book 6th Edition. Garland Science; 984 p. Основи патології за Роббінсом: у 2-х томах. Том 1 / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К. Астер; переклад 10-го англ. вид. К.: «Медицина», 2019. 420 с. Остапченко ЛІ, Синельник ТБ, Компанець ІВ. Біологічні мембрани та основи внутрішньоклітинної сигналізації. Теоретичні аспекти : навч. посіб. К.: ВПЦ «Київський університет»; 2016. 639 с. Сиволоб АВ. Молекулярна біологія: підручник. - К.: 																										

Видавничо-поліграфічний центр Київського університету; 2008. 384 с.
https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Genetika/Biblioteka/Molekul_biol_site/MolBiol_sivolob.pdf

7. Шуба. ЯМ. Основи молекулярної фізіології іонних каналів: навч. посібник. К.: Наук. думка; 2010. 448 с.

II. Додаткова:

1. Акімов ОЄ, Костенко ВО. Оксидативно-нітрозативний стрес та методи його дослідження. Львів: Магнолія; 2021. 152 с.
2. Атаман ОВ. Вступ до молекулярно-генетичних механізмів патологічних процесів і хвороб. Суми: Вид-во СумДУ; 2011. 158 с.
3. Кумар В, Аббас АК, Астер ДжК, Дейруп АТ, Дас А. Основи патології за Роббінсом і Кумаром. 11-е вид. Сорокіна І, Гичка С, Давиденко І, наукові редактори перекладу. Київ: ВСВ "Медицина"; 2024. 895 с.
4. Bianchi ME. DAMPs, PAMPs and alarmins: all we need to know about danger. J Leukoc Biol. 2007 Jan;81(1):1-5.
5. Kansanen E, Kuosmanen SM, Leinonen H, Levonen AL. The Keap1-Nrf2 pathway: Mechanisms of activation and dysregulation in cancer. Redox Biol. 2013;1(1):45-49.
6. Karanasios E, Ktistakis NT. Autophagy at the Cell, Tissue and Organismal Level. Springer; 2016. 112 p.
7. Ma Q. Role of Nrf2 in oxidative stress and toxicity. Annu Rev Pharmacol Toxicol. 2013;53:401-426.
8. Mogensen TH. Pathogen recognition and inflammatory signaling in innate immune defenses. Clin Microbiol Rev. 2009;22(2):240-273.
9. Molecular Biology of the Cell. 4th ed. / B.Alberts, A.Johnson, J.Lewis et al. - New York: Garland Publishing, 2002.
10. Molecular Cell Biology / H.Lodish, A.Berk, S.Zipursky et al. New York: W.H. Freeman & Co, 2000.
11. Newton K, Dixit VM. Signaling in innate immunity and inflammation. Cold Spring Harb Perspect Biol. 2012 Mar 1;4(3):a006049.
12. Tang D, Kang R, Coyne CB, Zeh HJ, Lotze MT. PAMPs and DAMPs: signal 0s that spur autophagy and immunity. Immunol Rev. 2012;249(1):158-175.
13. Schaefer L. Complexity of Danger: The Diverse Nature of Damage-associated Molecular Patterns. J Biol Chem. 2014;289(51):35237-35245.
14. Sun SC, Liu ZG. A special issue on NF-κB signaling and function. Cell Res. 2011 Jan;21(1):1-2.
15. Szabó C et al. Peroxynitrite: biochemistry, pathophysiology and development of therapeutics. Nature Reviews. Nat Rev Drug Discov. 2007 Aug. Nat Rev Drug Discov. 2007 Aug;6(8):662-680.
16. Tonelli C, Chio IC, Tuveson DA. Transcriptional Regulation by Nrf2. Antioxid Redox Signal. 2018 Dec 10;29(17):1727-1745.
17. Tornatore L, Thotakura AK, Bennett J et al. The nuclear factor kappa B signaling pathway: integrating metabolism with inflammation. Trends Cell Biol. 2012 Nov;22(11):557-566.

Електронні ресурси

1. Coursera

На платформі доступні курси з молекулярної біології від провідних університетів, таких як "Molecular Biology" від університету Джонса Гопкінса чи "Genomic Data Science" від Єльського університету.

Сайт: [Coursera](https://www.coursera.org)

	<p>2. edX Платформа пропонує курси з молекулярної біології, геноміки, біоінформатики, зокрема курси від MIT та Гарварду. Наприклад, "Principles of Biochemistry" охоплює багато аспектів молекулярної біології. Сайт: edX</p> <p>3. Khan Academy Надає безкоштовні ресурси для вивчення основ біології, включаючи молекулярну біологію. Окремі розділи стосуються тем, таких як ДНК, РНК, білковий синтез та інші. Сайт: Khan Academy</p> <p>4. Nature Education – Scitable Освітня платформа, створена видавництвом Nature, де можна знайти статті, відео та підручники з молекулярної біології, генетики, епігенетики тощо. Сайт: Scitable</p> <p>5. OpenStax Це проект відкритих підручників, що надає безкоштовний доступ до підручника "Biology", який охоплює базові аспекти молекулярної біології. Сайт: OpenStax</p> <p>6. European Molecular Biology Laboratory (EMBL) Організація EMBL пропонує навчальні матеріали, семінари, та доступ до наукових публікацій у галузі молекулярної біології. Сайт: EMBL</p> <p>7. iBiology Цей ресурс містить відеолекції від відомих біологів, які охоплюють різні аспекти молекулярної та клітинної біології, а також генетики і біоінформатики. Сайт: iBiology</p> <p>8. PubMed База даних наукових публікацій з біомедичних наук. Хоча це не освітній ресурс, але тут можна знайти найновіші наукові дослідження та огляди з молекулярної біології. Сайт: PubMed</p>
<p>Політика освітнього компонента</p>	<p><u>Обов'язки осіб, які навчаються в Університеті:</u> Особи, які навчаються в Університеті, зобов'язані:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил його внутрішнього розпорядку; 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями; 3) виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності), дотримуючись академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання. <p><u>Відвідування занять:</u> аспіранти очної (вечірньої) форми навчання зобов'язані відвідати не менше, як 50 % від загального обсягу аудиторних занять, аспіранти заочної форми навчання – не менше 45 %.</p> <p><u>Визнання і перезарахування результатів навчання:</u> Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на даний освітній компонент, забезпечуючи, таким чином, формування своєї індивідуальної освітньої траєкторії.</p>

	<p>Визнанню підлягають результати навчання, отримані у неформальній освіті, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі.</p> <p><u>Дотримання академічної доброчесності</u> здобувачами під час вивчення освітнього компонента передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного і підсумкового контролів; - посилення на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей; - надання достовірної інформації по результати навчання; <p>дотримання норм законодавства про авторське право.</p>
Викладачі	<p><i>Костенко Віталій Олександрович</i> – д.мед.н., професор, завідувач кафедри патофізіології Полтавського державного медичного університету https://orcid.org/0000-0002-3965-1826 https://ptphysiology.pdmu.edu.ua/ https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=7005666852</p>
Розробники	<p><i>Костенко Віталій Олександрович</i> – д.мед.н., професор, завідувач кафедри патофізіології Полтавського державного медичного університету. <i>Акімов Олег Євгенович</i> – доктор філософії зі спеціальності 222 – Медицина, доцент кафедри патофізіології Полтавського державного медичного університету.</p>
Контакти	<p>Кафедра патофізіології Полтавського державного медичного університету. Адреса: 36011, м. Полтава, вул. Шевченка, 23, Телефони: (0532) 56-08-81, (0532) 60-96-10.</p>